

Om Udfaldet af Roedyrkningen i 1858, sammenlignet med de foregaaende Aars.

Af Kunstgartner og Gaarbeier **F. Wendt** paa St. Sørgensgaard ved
Roeskilde.

De 2 sidste Aar, der i saamange Henseender fremviste mærkelige meteorologiske Forskjelligheder, have givet et vigtigt Bidrag til Erfaringen ved Roedyrkningen, og trods den Modstand, der endnu viser sig mod Indførelsen af Roekulturen i et velordnet Agerbrug, have de godtgjort, at man netop i tørre Aaringer tør gjøre Regning paa i denne at have en sikker Budsforvandt.

Jeg har naturligviis nærmest de mindre Jordbrug, fra det mindste indtil 100 à 150 Tdr. Lands Størrelse for Øie, men jeg skulde meget seile, naar ikke Rodfrugtkulturen efterhaanden ogsaa med Fordeel kunde indtage en større eller mindre Plads i de større Landbrug. Naar der har været gjort den Indvending, at Roekulturen neppe burde gjøres til fast Basis for et godt Kreaturhold heri Landet, da dens Udbytte paa Grund af vore climatiske Forhold var saa forskjelligt, at man aldrig sikkert kunde gjøre Regning paa en bestemt Mængde Foder deraf, da synes denne Paastand at være velgrundet med Hensyn til, at Roekulturen endnu hos os er i sin Barn- dom, og i at der ofte, forinden den fornødne Erfaring høves,

gjøres mange Misgreb. Men denne Paaastand taber igjen endeel af sin Vægt, naar man seer hen til, at man ligesaalidt kan gjøre sikker Regning paa et bestemt Udbytte af Sæd og Græs, og jeg troer at turde vove at sige, at man navnlig i tørre Aaringer, og vissefelig ligeledes i vaade Aaringer, kan stole paa Udbyttet af Koerne, naar man ligesom med Sæd- og Foderplanterne ikke indskrænker sig til at dyrke een bestemt Sort, men derimod flere forskjellige Sorter*). Jeg troer, at man fornemmeligen skal lægge megen Vægt herpaa, for aarligen at komme til et Middeltresultat, som det, der i alle Aar er det sikreste, og skjøndt jeg altid har tilraadet, at dyrke meest af de Sorter, der især egne sig for det paagjældende Stykke Jord, man har udseet til Roekultur, saa har man nu saamange Sorter at vælge imellem, at man stedse vil kunne dyrke idetmindste 2 à 4 Sorter uden altfor megen Uleilighed og uden at bringe Forstyrrelse i Kulturen. Ja man vinder endogsaa, ved saaledes at vælge flere Sorter, da der jo hengaaer længere Tid med Behandlingen af Roemarken end med de øvrige Marker, at Arbeidet ikke nødvendig skal gjøres paa

*) Jeg er fuldkommen enig med Hr. Godseier Valentiner, naar han ønsker, „at den Tid snart maa komme, hvor Landmænd opjodre mange Koer og ved Siden deraf lade Dvæget fertare betydelige Quantiteter Kjørne“. Sa derved, at Kjørne i Forbindelse med Koerne gives til Koerne, ville saa at sige Koerne virke dobbelt, navnlig baade paa Mælk og Kjøb. Forandring af Foder er jo endvidere gavnligt for Kreaturene, naar denne ikke seer for pludselig, men succesfive, eller i Forbindelse med det sædvanlige. Derfor anseer jeg ogsaa i denne Henseende Koerne eller disses Blade, Raal o. a. desl. iblandet det tørre Foder om Efteraaret, at danne en fortrinlig og gavnlig Overgang.

Den sidste Deel af Hr. Valentiners Artikel i sidste Hefte af Tidsskriftet er tilsyneladende i Modstrid med hans foromtaltte Dyringer fra samme Artikel og kunde let misforstaaes, som det sees af eet af de sidste Hefter af Ugeskrift for Landmænd; skjøndt jeg er overbevist om, at Hr. Valentiner, som een af de Første, der har dyrket Koer med Forstand hertilands, idet hele er godt stemt for Koedyrking, navnlig ved mindre Gaarde.

eengang, idet at de forskjellige Sorter Roer udkræve forskjellig Tid, enten til Saaning eller Plantning, og saaledes, at Arbeidet og Jordens Behandling, der for de kommende Aar er af Bigtighed, kunne gaae mere regelmæssigt frem.

Jeg har saaledes de sidste 3 Aars Erfaring for mig. I 1856 udviklede Kaalrabierne sig bedst og gave omtrent 300 Edr. pr. Td. Land i Udbytte, Runkelroerne 150 Edr. pr. Td. Land, Turnips noget over 100 Edr. og Gulerødder 200 Edr. I 1857 høstede jeg over 200 Edr. Runkelroer pr. Td. Land, circa 190 Edr. Kaalrabi, Turnips 100 Edr. og Gulerødder circa 250 Edr.

I 1858 høstede jeg 370 à 400 Edr. Runkelroer pr. Td. Land, circa 300 Edr. Gulerødder, 100 Edr. Kaalrabi og kun 65 Edr. Turnips pr. Td. Land.

Efter det dyrkede Areal erholdt jeg:

i Aaret 1856 et Middelsprodukt af 190 Edr. pr. Td. Land.

" 1857 et Middelsprodukt af lidt over 200 Edr. pr. Td. Land.

" 1858 et Middelsprodukt af circa 240 Edr. pr. Td. Land.

Da jeg endvidere foruden de nævnte Sorter Rodfrugter tillige dyrker endeel Hovedkaal og Bladkaal i Marken, som i 1856 lykkedes fortrinligt, i 1857 ret godt, medens i 1858 Hovedkaalen lykkedes mindre godt, men Bladkaalen fortrinligt, saa vil, — naar jeg tager Hensyn til, at min Jord i 1856 endnu ikke havde naaet den Kulturstand, navnlig den paa-gjældende Roestykke, som i 1857—58, hvilket fornemmeligen af den Aarsag gif ud over Runkelroen, og naar jeg beregner Kaalen i Foderværdi mod Tønden af de egentlige Rodfrugter, — Resultatet i de 3 Aar komme meget nær hinanden, noget over 200 Edr. pr. Td. Land, et ikke daarligt Resultat, og som jeg har al Grund til at troe, herefter vil falde bedre ud. Turnipsen, som jeg i de 2 Aar 1856 og 1857 dyrkede i større Areal end i 1858, har vel ogsaa, det nægter jeg ikke, indvirket endeel paa det mindre gode Middelsudbytte i 1856.

I 1858 var Udbyttet af min Roemark saaledes fordeelt:

1	Ed. Land med Runkelroer	gav	370	Edr.
1	" "	" "	400 "
1	" 4 Skpr. med Kaalrabi.	150	"
	6 Skpr. med Turnips	circa	50	"
	4 Skpr. med Gulerødder	150	"

Talt 1120 Edr.

Harde jeg nu ifjor alene dyrket Kaalrabi eller Turnips, havde jeg rimeligviis kun erholdt et daarligt Udbytte, ligesom ved i 1857 alene at have dyrket Turnips, eller i 1856 enten Turnips eller Runkelroer, hvorimod man rigtignok kunde indvende, at havde jeg i Aar dyrket alene Runkelroer, havde jeg havt et udmærket Resultat, ligeledes i 1856 med Hensyn til Kaalrabi.

Jeg tør derfor efter det Foranstaaende anbefale idetmindste at dyrke 2 à 3 forskjellige Sorter Rodfrugter eller Kaal i Roemarken. Idethele har Resultatet i de 3 Aaringer, idetmindste for mig, viist sig fordeeltigst i det sidste Aar for Rodfrugterne, hvorimod Græsningen og Høbjergningen kun har været daarlig. I 1856 høstede jeg circa 22 Læs Hø, i 1857 14 à 15 Læs og i indeværende Aar neppe 9 à 10 Læs, og havde jeg ikke i disse 2 sidste Aar ved Hjælp af Koerne kunnet holde mine Kreaturer paa Stald indtil ind i Juni Maaned, havde jeg neppe ifjor kunnet høste 1 Læs Hø*).

Agerdyrkningsberetninger fra de forskjellige Egne synes med faa Undtagelser at udvise, at Runkelroen, ligesom hos mig, har givet det bedste Udbytte og ere lykkedes bedst, uden at have lidt af Sygdomme eller i betydelig Grad af Insekter eller Larver. Dog bleve de i den sidste Deel af Aaret meer

*) Jeg maa bemærke, at mit Jordareal er circa 50 Edr. Land med 9-aarig Drift, med 2 Gange Staldgødning og 1 Gang kunstig Gødning i Rotationen, med kun 1 Skifte til Græsning og 1 Skifte til Høstet, som derpaa gjødes og bræktes til Vintersæd.

eller mindre angrebne af de graa Knoporme, som dog ikke forvoldte stor Skade.

Runkelroen har i de 2 sidste Røinger viist, at det er den Rodart, som bedst taaler Tørken, naar den forresten er behandlet godt. Igjennem dens kjødsfulde Blade drager den megen Røring fra Fugtigheden i Atmosphæren, som derfra let gaaer over i de kjødsfulde Rodder med deres fine Rodtrævler.

Bladene have givet et fortrinligt Udbytte, og maa jeg især fremhæve Pohls Rjæmperunkelroe, hvis Knolde og Blade udvikle sig til størst Fylde uden at behøve større Rum i selve Jordstykket. Saaledes har jeg fodret 11 Høveder af et Stykke paa 7 Skpr. Land alene med Runkelroeblade i 7 Uger i August og September Maaneder, uden at de have faaet anden Tilfætning end lidt Halm i den første Uge, for at de grønne og saftige Blade, indtil Køerne bleve rigtigt vante til dem, ikke skulde virke skadeligt paa Maven. Jeg afbladede de nederste Røeblade i 2 Gange, Hjertebladene lod jeg blive, for ikke at svække eller standse Planterne i Væksten, og jeg mærkede ingen Forringelse af Størrelsen. Derved kom de nederste Blade ogsaa til Nytte, da de ellers let visne og falde af i den sidste Periode af Væksten. Jeg havde i den nævnte Tid paa Grund af vedholdende Tørke ikke det mindste Græs til mine Kreaturer og blev paa denne Maade forstaaet for enten at sælge største-delen eller at kjøbe Foder til dem, og Græsset paa Marken fik imidlertid No til at voxe frem, saa at jeg i den øvrige Deel af Efteraaret ikke trængte til Foder.

Paa de Steder, hvor Gulerødder i et større Stykke have været dyrkede, har Udfaldet ogsaa været meget godt. Efter min Formening er det den Rodfrugt, som naar Jorden er i en fortrinlig Kulturstand, dybt bearbejdet og af muldet Beskaffenhed, næsten er den meest lønnende, da den i saadan Jord sjeldent slaaer feil, og Foderværdien af Guleroden er unægteligen den største og for Kreaturene den meest nærende og sunde. Et Udbytte af 3 à 400 Edr. pr. E. Land vil ikke være vanskeligt at erholde, naar Behandlingsmaaden og

Pasningen er noiagtig. Jeg skal derfor især henlede Opmærksomheden paa de til Markkultur meest anbefalelige Arter, nemlig: 1) den rødgule grønhovedede Kjømpegulerod, 2) den hvide grønhovedede Kjømpegulerod, 3) den store Altringhams, og 4) den gule Saalfelder*).

Med Hensyn til en Maade at saae Gulerodder paa, nemlig om Foraaret imellem Byg, helst Gradet, da dette modnes hurtigst, og i Almindelighed først afmeies, hvorfor der bliver længst Tid for de unge Planter efter Afmeiningen til at udvikle sig, da har jeg i flere Aar gjort Forsøg hermed og med forskjelligt Held. De sidste 2 Aaringer, hvor Høsten er faldet tidligt, har jeg havt et godt Udbytte; i 1857 30 à 40 Tdr. pr. Td. Land, i 1858 40 à 60 Tdr. pr. Td. Land. I 1855 erholdt jeg kun 5 Tdr. og i 1856 neppe 8 Tdr. pr. Td. Land, hvori muligen ogsaa, foruden en sildigere Høst, min dengang mindre godt kultiverede Jord havde været Skyld. Sidste Aar havde jeg i Rugen ogsaa Gulerodder, saaet i mindre Afdelinger ovenpaa Jorden, i November og December 1857, i Januar og April 1858, og Resultatet i Efteraaret 1858 blev omtrent og maaskee fuldkomment saa godt som af dem, der vare saaede tilligemed Bygget; derimod lykkedes et Par Smaastykker i Hveden meget slet, dog synes Jorden, hvori Froet var udsaaet om Efteraaret og i Foraaret i April, og som var en Forpløining af stærk leret Beskaffenhed, at have medvirket til det daarlige Resultat, ligesom ogsaa, at Hveden blev lidt senere moden.

Kaalrabien er ifjor meer eller mindre mislykkedes overalt, den har de fleste Steder været angreben af Meeldug, ofte i en meget høi Grad, der i den Tid, Roden egentligen skulde udvikle sig, satte den meget tilbage i Væksten, som den senere ikke kunde gjenvinde. Ligeledes bleve Bladene

*) Den rødgule Kjømpegulerod og Altringhams taale at opbevares længst, indtil ind i Mai Maaned, hvorimod den hvide lettere raadner, naar den ikke opbevares meget tørt.

angrebne i den sidste Halvdeel af Sommeren af de sorte Jordlopper, og paa Roden arbejdede Knopormene til yderligere Fordærvelse for den, saa Roden blev meget slet udviklet, havde en daarlig Farve med en lang træet Hals, ligesom den selv var af træagtig Bestaffenhed, ofte huul og besat med Borter, der indvendig vare opfyldte af Maddiker. I de Egne, som rigeligere have været velsignede med Regn, skulle Kaalrabierne derimod være lykkeligere bedre, saaledes henad Ringstedkanten, hvor der af og til faldt gode Regnbyger. Kaalrabien fordrer i det Hele taget en større Fugtighed, end de fleste andre Rodfrugter, ligesledes Hovedkaalen, navnlig Fugtighed til Bunds i den Jord, hvori de groe, og give altid bedst Udbytte i fugtigt Veir.

Det Samme, som er anført med Hensyn til Udbyttet af Kaalrabi, gjælder i endnu høiere Grad om Turnips, hvilken vistnok i det Hele taget er den Rodfrugt, som er lykkeligst mindst godt. Det synes efter en stor Deel Beretninger, især i de sidste 2 Aar, at være den Rodfrugt, som man mindst skulde lægge Bind paa hertillands; dog kan den under gunstige Forhold give et meget stort Udbytte, men den er i Sammenligning med de først omtalte Rodfrugter af en vandet Bestaffenhed og af ringest Foderværdi*). Ligesom Kaalrabien har Turnipsen ifjor været meget angrebet af Meeldug, hvorved Bladene ere aldeles affaldne, og de saa tilbageblevne ganske ubrugelige. I det Hele taget ere Bladene af Kaalrabi og Turnips af meget underordnet Værdi og tør ikke opfodres ublandede. Selve Turnipsens Rod har været meget usuldkomment udviklet, overfyldt med Borter og deri Maddiker, og flere af dem havde uagtet deres ringe Størrelse indvendig været hule med Tendents til Raadenhed, saaledes at man ligesom i 1857 havde Vanskelighed med at holde dem. Og saa flere Kaalrabi have i sidste Aar været hule og holde sig overhovedet mindre godt end ellers.

*) De gule Sorter ere de bedste, fasteste og mindst vandede.

Turnipsens Blade have i forrige Aar været stærkt angrebne af Jordloppe, endogsaa i den sidste Deel af Sommeren, og af Roefluen, hvilke i Forening med Knopormene ved Roden have bidraget til at standse dem i Væksten og forringe Udbyttet i betydelig Grad.

Høst- eller Stubroerne have ifjor givet et forffjelligt Udbytte, efter Tiden, hvorpaa de have været saaede, og efter den Fugtighed, der er bleven dem tildeelt. Jeg har saaet dem i 5 forffjellige Afdelinger med 3—8 Dages Mellemrum; de første, som bleve saaede i de sidste Dage af Juli, og den 3die Udsæd den 10de August lykkedes bedst, og jeg erholdt flere, som veiede over 2 Pd.; den anden Udsæd mislykkedes næsten aldeles, da Agerkaalen i dette Stykke næsten aldeles qualte dem, den 5te Udsæd i de første Dage af September gav heller ikke synderligt Udbytte med Undtagelse af Toppen.

I gunstige Tilfælde kan man vist regne noget over 100 Edr. pr. Td. Land, og Middeludbyttet i det Hele ansættes til circa 50 Edr.

Naar man regner, at det er en anden Afgrøde af Jorden, efterat der, som hos mig, har været Rug, Hvede eller 6-radet Byg (i Havrejord saaer jeg aldrig), kan det anses for et godt Resultat og en god Tilvæxt i et foderknapt Aar. Det er omtrent det samme Resultat som i det foregaaende Aar; i Aaringer, hvor Høsten falder sildigt eller Frostene indtræffer tidligt, vil Resultatet blive mindre; dog vil der altid blive endeel Blade til Afgræsning og lønne Umagen og Frøets Værdi. Frøet bør saaes tyndt, $1\frac{1}{2}$ Pd., høist 2 Pd., i hver Td. Land. Efter de Forsøg, jeg i 5 Aar har gjort med at saae Høstroer ud om Foraaret tilligemed Bygget, kan jeg kun fraraade denne Methode, som aldeles unyttig; der fremkommer næsten ingen Roer af Planternes Rodder, og om end en liden Roe af og til ansættes, saa er den træet, vortet og ikke værd at optage af Jorden. Derimod har Stubroen et andet Værd, idet den er fortrinlig til at udbedre med i selve Roemarken, hvor Hovedudsæden eller Plantningen af Runkelroen,

Kaalrabi, Turnips o. s. v. have erholdt aabne Steder i Raderne, ved at Planterne ere afædte af Jordlopper eller paa anden Maade gaaede bort.

Som ovenfor anført lykkedes Hovedkaalen mindre godt i Aar, dog vil det i Reglen lønne sig bedre at dyrke den i Marken, naar denne er en god, kraftig, vel kultiveret Jord, end i Haven, da den ynder fri Luft, og blive end ikke alle Hovederne store og safte, vil det dog altid være fordeelagtigt at vælge et Stykke af Noemarken hermed til Huusholdningsbrug. De løse Hoveder og Bladene afgive et godt Foder om Efteraaret; dog bør man ikke give Hestene deraf.

Bladkaalen, som i Sommeren forrige Aar var endeel tilbagesat, fik imod Slutningen af Høsten, da der kom mere Fugtighed i Luften, god Fremvæxt, især Kokaal (Caesarean Cow Cabbage) og den krusede Bladkaal, og gave begge et særdeles godt Udbytte. Den første taaler ikke synderlig Frost, thi da taber den Bladene, men opfodres bedst om Efteraaret i Forbindelse med Stubroen, og bidrager da til at mildne den mindre gode Smag, som ved stærke Gifter af diøse bemærkes paa Melken, dog ikke i saa høi Grad som efter Fodring af Turnips og tildeels ogsaa Kaalrabi*).

Efter det foransførte Resultat af Rodfrugthøsten i sidste Aar, og som ikke viser sig meget forskjelligt fra Aaret 1857, troer jeg at have viist, at det netop i tørre Aaringer er fordeelagtigt at dyrke Rodfrugter og andre lignende Planter, og at man altid kan gjøre Regning, idetmindste ligesaa sikkert som ved Sæd- og Græsarterne, paa at erholde indtil et vist Quantum, naar man med lidt Omhyggelighed passer sin Noemark, og i Forveien tilstrækkeligen har beredet den til Optagelse for Planterne eller Frøet. Kunde jeg efter den Erfaring, jeg nu har, ansætte Middeldudbyttet til circa 200 Tdr. pr. Td. Land,

*) Jeg raader derfor altid til at opfodre diøse 3 Sorter (Høstroer, Turnips og Kaalrabi) i Forbindelse med Gulerødder, Grønkaal og Kunkelsroer, og ikke give dem alene til Malfeqvæget.

og Værdien af Rødderne tilligemed Bladene til circa 3 Mk. pr. Td., som vist ikke er for høit anset, naar man tillige tager Hensyn til den forøgede og forbedrede Gjødningsproduktion, bliver det, om man ogsaa fraregner det forøgede Arbejde ved Røekulturen, altid et særdeles godt Udbytte i Forhold til Middেলudbyttet af Sæd og Græs eller Foderurterne.

Inden jeg slutter Ovefsigten over sidste Aars Rødfrugthøst, skal jeg blot kortelig omtale Kartoffelhøsten, hvis Plads jo egentligen ogsaa horer hjemme i Roemarken. Kartoffelhøsten har vistnok i det Hele taget viist et bedre Resultat end i mange af de foregaaende Aaringer, men, da man paa de forskjellige Steder dyrker forskjellige Sorter, og disse igjen give et forskjelligt Udbytte, kan der ikke opgives noget bestemt Resultat, vel fra 20 til over 100 Tdr. pr. Td. Land. I Slutningen af Sommeren begyndte Forraadnelse-sygdommen at vise sig ved enkelte Sorter og paa flere Steder, men da kun Skallen af Knoldene blev angreben, fortog Sygdommen sig snart igjen, og ved Optagningen vare meget faa af de angrebne Sorter syge.

Jeg skal blot endnu soie til den ovenstaaende Artikel, der er bleven vidtloftigere end jeg havde til Hensigt, at det vil bidrage Meget til at faae et godt Resultat i Roemarken, at bearbejde Jorden dybt, og her vil vistnok Undergrundsploven gjøre en fortrinlig Virkning, ligesom Reolploining i Jorder, hvor Undergrunden ikke er for stærk leret, navnlig ikke af rødleret Bestaaffenhed, men vel af kalkmerglet, ogsaa ofte kan være særdeles gavnlig, især naar Arbejdet foretages om Efteraaret, og den derved fremkomne raa Jord skjønnes ved Frostens og Luftens Indvirkning.
